

БАЯНХОНГОР АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР АШИГ

УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛЖ БУЙ АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС 2022-2023 ОНД 4,404.0 САЯ ТӨГРӨГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ХИЙСЭН НЬ ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖИЛД ХУВЬ НЭМРЭЭ ӨГЧ БАЙНА

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН
ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР
АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Үндсэн мэдээлэл

97

Бүртгэлтэй ашиглалтын
тусгай зөвшөөрөл

38

Хайгуулын тусгай
зөвшөөрөл

366,919.25 га

Талбай

Хөрөнгө оруулалт хийх

Байгаль орчныг хамгаалах,
уурхай ашиглах, үйлдвэр
байгуулахтай холбогдсон дэд
бүтцийг хөгжүүлэх, ажлын
байр нэмэгдүүлэх гэрээ

2022 онд

3,445.0 сая

2023 онд

3,065.0 сая

12 аж ахуйн нэгжтэй байгуулсан

Уул уурхайгаас орсон орон нутгийн орлого /сая төгрөг/

№	ОРОН НУТГИЙН ОРЛОГО	2022 он	2023 он
1	Газрын төлбөр	296.7	464.0
2	Ус, рашаан ашигласны төлбөр	553.0	395.3
3	Хог хаягдлын хураамж	17.3	11.8

ОНХС-гийн дансанд 2023 онд 2.605.0 сая төгрөгийн
хандив төвлөрсөн

Эвдрэлд орсон газрын тооллого

2021 онд

2023 онд

586.74 га

729.4 га

Техникийн нөхөн сэргээлт

2021 - 2022 онд

2023 онд

174.4 га

43.98 га

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН
ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР
АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Бүлэг А

ЭКОЛОГИЙН ТЭНЦВЭРТ БАЙДЛЫГ ХАНГАСАН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮР
ӨГӨӨЖТЭЙ УУЛ УУРХАЙН ТӨСЛИЙГ ДЭМЖИЖ, ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫГ
НӨХӨН СЭРГЭЭХ ШААРДЛАГАТАЙ БАЙНА

УУЛ УУРХАЙН БОДЛОГО

уялдсан

**Аймгийн 2021-2025 онд
хөгжүүлэх таван
жилийн үндсэн чиглэл**

Хариуцлагатай уул уурхайг эдийн засгийн тэргүүлэх салбар болгох

Харин “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд уул уурхайн түүхий эдийг боловсруулан нэмүү өртөг шингээсэн бүтээгдэхүүн гаргах талаар тусгасан нь орон нутгийн бодлогын түвшинд нэмүү өртөг шингээх, боловсруулах үйлдвэр байгуулах зорилтыг цаашид төлөвлөх боломжтой байна.

Иймд уул уурхайг түшиглэсэн нэмүү өртөг шингээх, боловсруулах үйлдвэр байгуулах зэрэг бодлогыг урт дунд хугацааны бодлогын баримт бичигт тусгах зөвлөмжийг аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хуралд толилуулав

Аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрөөс:

“Байгаль орчныг хамгаалах, уул уурхай ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдсон дэд бүтцийг хөгжүүлэх, ажлын байр нэмэгдүүлэх” 8 гэрээг байгуулж биелэлтийг дунджаар 95 хувьтай үнэлсэн.

“Хариуцлагатай уул уурхай сургалтыг уул уурхайн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа 7 сумдад 6 сэдвээр зохион байгуулж 200 гаруй иргэдийг хамруулсан.

“Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын 2022 оны 8/07 дугаар тогтоолоор “Баялагийн сан”-г байгуулсан боловч Төсвийн тухай хуультай нийцээгүйгээс шалтгаалан Хууль зүйн яам уг сангийн журмыг бүртгээгүй байна.

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН
ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР
АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Томоохон уурхайнуудаас улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрөх
татварын орлого

Нийт
төслийн
хугацаанд

Сэкер ресурс
Шинэжинст сум

4,053,177.2
сая төгрөг

Эрдэнэ Монгол
Шинэжинст сум

218,120.0
сая төгрөг

Баянхонгор аймгийн
2023 оны төсвийн
гүйцэтгэл

69,931.0
сая төгрөг

Орон нутгийн төсөвт
жилд орох орлого

82,779.4
сая төгрөг

Мэдээллийн эх сурвалж: Уурхай ашиглах ТЭЗҮ-ээс

“Сэкер ресурс Монголиа” ХХК-ийн нүүрсний уурхайд үндсэн ажилтнаар 1116 хүн, цахилгаан станцад 205 ажлын байр шинээр нэмэгдэхээр ТЭЗҮ-д тусгасан бол “Эрдэнэ Монгол” ХХК 359 ажлын байрны 70-80 хувийг орон нутгаас авахаар төлөвлөсөн.

Нэг хүнд ногдох
дотоодын нийт
бүтээгдэхүүн

2023 онд

7.9 сая төгрөг

төсөл
хэрэгжснээр

30.0-33.0 сая төгрөг

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН
ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР
АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Байгаль орчин дэд бүтэц

“Усан хангамж: Уурхайн баруун хойд хэсэгт 8 шүүрүүлэх цооног

Цахилгааны эх үүсвэр: 18 мега байтын цахилгаан станц байгуулах

Авто зам: Нарийн сухайт хүртлэх 288.5 км зам барих

ЭРДЭНЭ МОНГОЛ ХХК

“Усан хангамж: Баянхөндий ордоос 1.5-2.8 км-т газрын доорх усаар

Цахилгааны эх үүсвэр: Эрдэнэт-Булганы 110 квт цахилгаан дамжуулах шугамаас

Авто зам: Шинэжинст сум хүртэл Орон нутгийн чанартай авто зам барих батлагдсан ТЭЗҮ эцэслэж гараагүй

Аудит хийх үеэр Бөмбөгөр сумын нутаг дэвсгэрт алт олборлох үйл ажиллагаа явуулж буй “Одод гоулд” ХХК нь олборлолт хийхдээ голын урсгалын хамгаалалтын бүсэд үйл ажиллагаа явуулж байгаа нь ГМУБЭУСБГХБОСБГАМХАХТ хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.12 дахь заалтыг зөрчиж байж болзошгүй тул баримтжуулав.

Уул уурхайн компаниудтай байгуулсан гэрээг дүгнээгүй, нийтэд ил тод мэдээлээгүй байсныг 2023 оны жилийн эцсийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар албан шаардлага өгч зөрчил арилгуулсан.

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Бүлэг Б

УУЛ УУРХАЙН САЛБАРЫН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ОРОХ ОРЛОГЫГ ТӨЛӨВЛӨХДӨӨ ХИЙСЭН ТООЦООЛОЛД ҮНДЭСЛЭЭГҮЙ, ГАЗРЫН ТӨЛБӨРИЙН ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН УЯЛДАА ХОЛБООНООС ШАЛТГААЛАН ЗӨРҮҮТЭЙ НОГДУУЛСАН БАЙНА

Баянхонгор аймагт тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч уул уурхайн ААН-үүдээс орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэх татварын орлогын төлөвлөгөөг үндэслэлтэй төлөвлөхгүй байна.

Сумдын ИТХ-ын тогтоолоор уул уурхайн салбарын аж ахуйн нэгжүүдээс төвлөрөх хог хаягдлын хураамжийн хэмжээг баталсан байхад аймгийн ЗДТГ-ын Санхүү төрийн сангийн хэлтэс нь 2019-2023 оны төсвийн төсөлд хог хаягдлын хураамжийн орлогыг тооцож төсвийн төсөлд тусгаагүй байна.

Ашигт малтмал, газрын тосны газар болон Газар зохион байгуулалт, геодези зураг зүйн ерөнхий газрын мэдээллийн системийн зөрүүтэй байдлаас шалтгаалан газрын төлбөрийн ногдуулалт үнэн зөв хийгдэхгүй байна.

Газрын төлбөр

Ашигт малтмал, газрын тосны газрын бүртгэлийн систем

Зөрүүтэй

Газрын удирдлагын мэдээллийн систем

152810 га 97 нэгж талбар

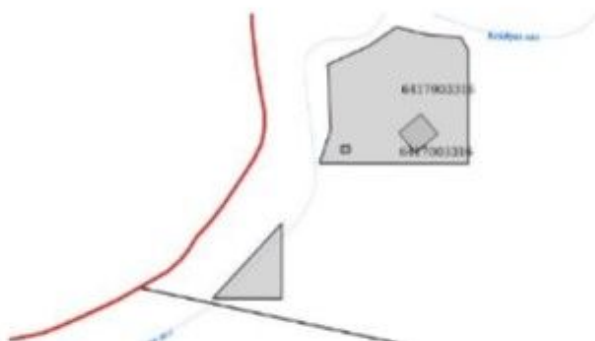
28,919 га 33 нэгж талбар

Бөмбөгөр, Бууцагаан сумын нутагт MV-007468 ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй "Одод гоулд" ХХК-ийн 75.2 га талбайн 24.4 га талбайг Бөмбөгөр сум ГУМС-д бүртгэсэн байхад Бууцагаан сум 50.7 га талбайг ГУМС-д бүртгээгүй байна.

Зөрүүтэй

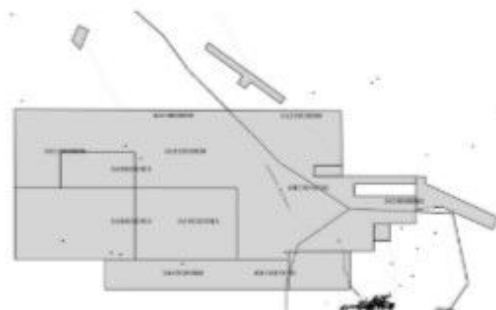
УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Баянхонгор аймгийн Шинэжинст суманд үйл ажиллагаа явуулж буй “Сэкер ресурс монголиа” ХХК-ийн ашиглалтын 7 тусгай зөвшөөрлийн талбайн газар ашиглах захирамжийг Шинэжинст сумын Засаг дарга 11 талбай болгож зөрүүтэй гаргаснаас шалтгаалан сумын газрын даамал Газрын удирдлагын мэдээллийн системд зөрүүтэй бүртгэсэн байна.

Зөрүүтэй

Хог хаягдлын хураамж

Баянхонгор аймагт үйл ажиллагаа явуулдаг тусгай зөвшөөрөлтэй 19 ААН-тэй 2022 онд 18.0 сая, 11 ААН-тэй 2023 онд 12.2 сая төгрөгийн Хог хаягдлын гэрээг байгуулсан байна. Гүйцэтгэлээр уул уурхайн ААН-үүдээс 2022 онд 17.3 сая, 2023 онд 11.8 сая төгрөгийн орлого төвлөрсөн байна.

Гурванбулаг сумын ИТХ-ын 2021 оны 4 дүгээр хуралдааны 4/04 дүгээр тогтоолоор “Сумын хог хаягдал гаргасны төлбөрийн хэмжээ”-г батлахдаа уул уурхайн ААН-үүдээс авах хог хаягдлын хэмжээг тусгалгүй орхигдуулснаас ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж буй “Жи энд Юу голд” ХХК-аас 2022, 2023 онд хог хаягдлын хураамжийг аваагүй байна.

Усны төлбөр

2022 он

2023 он

489.3 сая
төгрөг

265.8 сая
төгрөг

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Орон нутгийн төсөвт уул уурхайн аж ахуйн нэгжүүдээс газрын төлбөрийн орлогыг 2022 онд 76.8 сая, 2023 онд 133.5 сая, усны төлбөрийн орлогыг 2023 онд 110.4 сая, хог хаягдлын хураамжийг 2022 онд 0.7 сая, 2023 онд 0.4 сая нийт 321.8 сая төгрөгийг дутуу төвлөрүүлсэн байна.

Хандивын орлого

Гэрээ байгуулсан

2022 он

2023 он

Аймагт

Сумд

Аймагт

Сумд

2,300.0 сая
төгрөг

1,155.0 сая
төгрөг

1,925.0 сая
төгрөг

1,140.0 сая
төгрөг

Гүйцэтгэлээр

1,799.0 сая
төгрөг

2,605.0 сая
төгрөг

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Бүлэг В

БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД ТУССАН ЗАРИМ АЖЛЫГ УУЛ УУРХАЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ЭЗЭМШИГЧДИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТААР ШИЙДВЭРЛЭСЭН НЬ ҮР АШГАА ӨГЧ БАЙНА.

УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛЖ БУЙ АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС 2022-2023 ОНД 4,404.0 САЯ ТӨГРӨГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ХИЙСЭН НЬ ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖИЛД ХУВЬ НЭМРЭЭ ӨГЧ БАЙНА

Уул уурхайн аж ахуйн нэгжүүдийн хөрөнгө оруулалтаар хийсэн 3 төсөл, арга хэмжээний 307.4 сая төгрөгийн өртөг бүхий хөрөнгийн эзэмшигчийг тогтоогоогүй нягтлан бодох бүртгэлд тусгаагүй байна.

УУЛ УУРХАЙН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДЭЭС ТӨСӨВТ ТӨВЛӨРҮҮЛСЭН ОРЛОГО, ОРОН НУТАГТ ХИЙСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ТҮҮНИЙ ҮР АШИГТ ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

Дүгнэлт

1. Орон нутгийн түвшинд "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг үндэслэн аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны мөрийн хөтөлбөр, аймгийн жилийн хөгжлийн төлөвлөгөөнд уул уурхайн салбарын бодлогыг тусгаж аймгийн Засаг дарга биелэлтийг аймгийн ИТХ-д тайлагнасан байна.
2. Аймагт хэрэгжиж байгаа уул уурхайн томоохон 2 төслийн ТЭЗҮ-ээс эдийн засгийн тооцоолол хийж үзэхэд орон нутгийн орлого өссөнөөр улсын төсвийн ачааллыг бууруулах боломж бүрдэхээр байна.
3. Уул уурхайн томоохон төслийн ашиглалтыг эхлүүлэхээс өмнө Байгаль орчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөөг бууруулах зорилгоор орд ашиглах ТЭЗҮ-д туссан дэд бүтэц болон хөрөнгө оруулалтын ажлуудыг гүйцэтгүүлсэн байх шаардлагатай байна.
4. Төрийн байгууллагууд ААН-ийн гаргасан зөрчилд арга хэмжээ авч байгаа ч эвдэрсэн газрын хэмжээ буурахгүй, зөрчлийг таслан зогсоож чадахгүй байгаа нь цөлжилт нэмэгдэх эрсдэлтэй байна.
5. Ашигт малтмал, газрын тосны газар болон Газар зохион байгуулалт, геодези зураг зүйн ерөнхий газрын мэдээллийн системийн зөрүүтэй байдлаас шалтгаалан газрын төлбөрийн ногдуулалт үнэн зөв хийгдэхгүй байна.
6. Уул уурхайгаас Орон нутгийн төсөвт төвлөрөх орлогыг үндэслэлтэй төлөвлөөгүй, ногдуулсан татварыг ААН-үүд бүрэн төлөөгүй байна.
7. Уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүд нь 2022-2023 онд нийт 4,404.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийснийг нийтийн эзэмшлийн зам талбай ногоон байгууламжийн ажилд голлон зарцуулсан нь орон нутгийн хөгжилд хувь нэмрээ өгч байна.
8. Аудитын үр дүнд төсвийн орлого бүрдүүлэлтэй холбоотой 321.8 сая, нягтлан бодох бүртгэлтэй холбоотой 307.4 сая, байгаль орчин, хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой 9 зөрчил илэрч байна.

Зөвлөмж

Аудитын дүн, дүгнэлт нотлох зүйлст үндэслэн дараах зөвлөмжийг өгч байна.Үүнд:

Нэг. БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ДАРГА Э.ЭНХБАТ ТАНАА:

1. Уул уурхайг түшиглэсэн нэмүү өртөг шингээх, боловсруулах үйлдвэр байгуулах бодлогыг урт дунд хугацааны бодлогын баримт бичигт тусгах.
2. Уул уурхайн аж ахуйн нэгжүүдээс орон нутагтай хийсэн гэрээний хэрэгжилтийн тайланг жил бүр ИТХ-ын хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэр гаргаж байх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Нэг. БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА Д.МӨНХСАЙХАН ТАНАА:

1. Цаашид аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй уул уурхайн төслийн техник эдийн засгийн үндэслэлд тооцоо судалгаа, дүн шинжилгээ хийж орон нутгийн төсвийн орлогод төлөвлөх.
2. Уурхай ашиглах төслийн ТЭЗҮ-ийг авч судалгаа гарган хийгдэхээр төлөвлөсөн дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалтын ажлыг хийсний дараа уурхайг ашиглах гэрээ хэлэлцээр хийж, холбогдох зөвшөөрлийг олгох.
3. Эдийн засгийн үр өгөөж багатай, биологийн нөхөн сэргээлтийг хийхгүй байгаа уул уурхай тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчидтэй дахин гэрээ байгуулахгүй байх.